

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ในบทนี้จะกล่าวถึงปัญหาทางกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ฉบับปัจจุบัน) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง ได้แก่ สิทธิในการเยี่ยม การติดต่อสื่อสารทางจดหมายและโทรศัพท์ และสิทธิได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ โดยจะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่นเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังผ่านทางจดหมายและแนวทางแก้ไข

4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังผ่านทางจดหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แต่ในทางปฏิบัตินั้น สิทธิเสรีภาพดังกล่าวยังคงมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ทำให้ประชาชนยังไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้รับรองเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารได้ไว้ในมาตรา 36 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจการกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” สิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะช่วยบุคคลและชุมชนสามารถเลือกที่จะคิดและเชื่อในเรื่องแบบอย่างในการ

ดำเนินชีวิต ศาสนา การเมือง ความเชื่อในทางเศรษฐกิจ และการรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น และเป็นสิทธิที่มีได้อยู่โดดๆ แต่ต้องอยู่ร่วมกับแนวความคิดในเรื่อง ความเสมอภาค ความรับผิดชอบ การสนทนาหลายฝ่าย การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารการมีส่วนร่วม การได้ตอบ เป็นต้น บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้การรับรองคุ้มครองถึงสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนทั่วไปรวมทั้งผู้ต้องขังด้วยซึ่งเป็นพลเมืองคนหนึ่งของรัฐ ซึ่งรัฐจะเข้าไปแทรกแซงสิทธิติดต่อสื่อสารมิได้เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะเท่านั้น

ในส่วนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ ได้แก่ “มาตรา 7 บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำเพื่อกิจธุระก็ดี เยี่ยมผู้ต้องขังก็ดี จักต้องปฏิบัติตามข้อบังคับซึ่งอธิบดีได้ตั้งและประกาศไว้โดยเปิดเผย”

“มาตรา 33 ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนายความ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้”

“มาตรา 58 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

สิทธิในการติดต่อสื่อสารนั้นเป็นหลักประกันสิทธิที่จะไม่ถูกตัดขาดจากโลกภายนอกเป็นหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic human right) ประการหนึ่งซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังจะต้องได้รับในระหว่างต้องโทษจำคุกในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งการติดต่อสื่อสารถึงกันระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกเรือนจำนั้น กฎหมายได้ให้รูปแบบการติดต่อไว้หลายทาง ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยม การติดต่อทางจดหมาย การติดต่อทางโทรศัพท์ เป็นต้น

การส่งจดหมายเป็นอีกวิธีหนึ่งในการส่งข่าวถึงกันระหว่างคนข้างนอกกับคนข้างในเรือนจำ ผู้ต้องขังสามารถเขียนจดหมายและส่งออกได้ทุกวันและจดหมายก็ถูกส่งออกทุกวันในวันทำการ จดหมายทุกฉบับที่มีการส่งออกไปข้างนอก ต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ในเรือนจำก่อนทุกครั้ง เพื่อคัดกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เช่น ข่มขู่ญาติพี่น้องข้างนอก จดหมายหลอกลวงเงินญาติ จดหมายที่ส่งไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยาเสพติดฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและควรได้รับการปฏิบัติในการตรวจสอบอย่างรัดกุม แต่ระเบียบในการตรวจสอบจดหมายนี้ ในบางแดนกับเจ้าหน้าที่บางคนกลับถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปกปิดความผิดหรือ ความไม่ถูกต้อง การไม่ได้รับความยุติธรรมของเจ้าหน้าที่เสียเอง อย่างเช่น จดหมายของผู้ต้องขังที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกบังคับให้ทำงานที่ตัวเองไม่อยากทำ จดหมายที่บอกเล่ารายละเอียดที่เกี่ยวข้อง

กับความเสื่อมเสียอันเกิดจากความไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ เช่น การถูกเขียน ถูกตีโดยไร้เหตุผล การถูกผู้ต้องขังรุมทำร้าย หรือเรื่องที่เกิดการทะเลาะวิวาท แทะกันตาย บาดเจ็บ ผู้ต้องขังฆ่าตัวตาย ฯลฯ เรื่องเหล่านี้หากมีใครเขียนถึงลงในจดหมายจะถูกเรียกมาต่อว่าอย่างรุนแรง บางทีเจ้าหน้าที่อาจสั่งทำโทษคนเขียนด้วยการเขียนดีในโทษฐานที่เขียนเรื่องไม่ดีเกี่ยวกับเรือนจำ นั่นหมายถึงเรื่องที่น่าความเสื่อมเสียมาให้กับเรือนจำห้ามเขียนโดยเด็ดขาด เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ความไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่รัฐ การเอารัดเอาเปรียบ ระบบที่บกพร่องที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข จึงเหมือนถูกปกปิดเอาไว้เป็นความลับให้อยู่เฉพาะในเรือนจำ อันนำไปสู่การไม่พัฒนาเท่าที่ควรของหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริการประชาชนหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งก็คือ “กรมราชทัณฑ์”

ในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักโทษกับบุคคลภายนอกเรือนจำซึ่งวิธีการติดต่อที่สำคัญและนิยมปฏิบัติตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ การติดต่อทางจดหมายนั่นเอง เพราะเป็นวิธีในการติดต่อสื่อสารที่เรือนจำสามารถควบคุมและตรวจสอบได้โดยง่าย และยังเป็นวิธีการติดต่อสื่อสารที่ประหยัดค่าใช้จ่าย สามารถส่งเนื้อหาได้ปริมาณมาก มีเวลากลับกรองเนื้อหาในจดหมายก่อนที่จะส่ง ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีพัฒนาก้าวหน้าไปมากทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ภายในเวลาอันรวดเร็วจึงมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เช่น การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E - mail) และการประชุมทางไกลผ่านกล้องวิดีโอ (Video conference)

เสรีภาพการติดต่อสื่อสารในรูปแบบจดหมายเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล อันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะเปิดอ่านด้วยตนเอง และห้ามมิให้บุคคลอื่นใดตรวจดูหรือเปิดอ่าน ไม่เว้นแม้แต่ผู้ต้องขังในเรือนจำ สิทธิในการตรวจดูหรือเปิดอ่านจดหมายของผู้ต้องขังในเรือนจำย่อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับสิทธิในจดหมายและการติดต่อสื่อสาร ผู้ต้องขังย่อมต้องได้รับความคุ้มครองตามข้อ 12 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 8 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตลอดจนตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอีกด้วย สิทธิในการตรวจดูหรือเปิดอ่านจดหมายย่อมเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวซึ่งได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 4 และมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในอันที่บุคคลใดจะล่วงละเมิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้

การลงโทษจำคุกผู้ต้องขังนั้นเป็นการลงโทษด้วยการจำกัดอิสรภาพเป็นการลงโทษที่รุนแรงเป็นการทรมานจิตใจมนุษย์ด้วยการปฏิบัติซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะมีการสื่อสารกับบุคคลอื่นภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานอันได้แก่บุคคลในครอบครัว คนรัก เพื่อนสนิทมิตร

สหาย ถึงแม้เรือนจำหรือทัณฑสถานจะใช้อำนาจในการคุมขังจำกัคดีสภาพผู้กระทำความผิด แต่ก็ยังผ่อนปรนให้มีการติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎระเบียบภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อให้นักโทษ ผ่อนคลาย หรือความกดดันจากการคุมขัง หรือเป็นการส่งเสริมนักโทษที่มีความประพฤติดีได้รับสิทธิพิเศษในการติดต่อกับบุคคลภายนอก ในการพิจารณาว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีอำนาจโดยชอบธรรมด้วยกฎหมายหรือไม่ในการตรวจสอบจดหมายทุกฉบับที่มีถึงหรือส่งออกจากผู้ต้องขัง จะต้องพิจารณาจาก กฎระเบียบภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งเรือนจำหรือทัณฑสถานจะต้องสร้างความชอบธรรมของการจำกัคดีสภาพทางการสื่อสารในประเด็นการเขียนจดหมาย ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานได้อ้างความชอบธรรมในเรื่องต่างๆ โดยการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยจดหมายของเรือนจำหรือทัณฑสถานคือการอ้างความชอบธรรมในเรื่องความปลอดภัยในการควบคุม เช่น การเขียนข้อความนัดแนะเพื่อทำการหลบหนีหรือวางแผนก่อเหตุร้ายในเรือนจำ และการอ้างความเสียหาย กล่าวคือ การออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยจดหมายเพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น การร้องเรียนที่ขาดพยานหลักฐาน การเขียนข่มขู่หรือละเมิดบุคคลอื่นและการเขียนติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับยาเสพติด

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เรือนจำตรวจดูหรือเปิดอ่านจดหมายของผู้ต้องขังนั้น เมื่อการติดต่อสื่อสารผ่านทางจดหมายซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องขังนั้นจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย จึงก่อให้เกิดหน้าที่หรือความผูกพันต่อบุคคลอื่นที่จะต้องเคารพต่อสิทธิดังกล่าวโดยไม่กระทำการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวโดยมิได้รับความยินยอมของผู้ต้องขังนั้นโดยชัดแจ้งแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อการเจ้าหน้าที่ตรวจดูหรือเปิดอ่านจดหมายของเจ้าหน้าที่เรือนจำ จึงเป็นการแทรกแซงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 ซึ่งกำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้ง การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เมื่อพิจารณากฎหมายไทยแล้วไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่พบว่ามีกำหนดกฎหมายให้เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานในการ

ตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดส่งไปนอกเรือนจำหรือจัดส่งให้แก่ผู้ต้องขังก็ตาม ประเทศไทยนั้นมีแต่ระเบียบปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตรวจสอบจดหมายทุกฉบับเพื่อให้ทราบถึงเพื่อให้ทราบถึงเนื้อหาความในจดหมาย เช่น ตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ มท. 0905/ว.94 เรื่องซักซ้อมแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจเอกสารและการตรวจค้นบุคคลเข้าออกและออกจากเรือนจำ ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2536 หนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ยธ.0705/ว.71 เรื่องแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจสอบเอกสารหรือจดหมายของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2546 และหนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ยธ. 0705/2231 เรื่องซักซ้อมแนวทางปฏิบัติกรณีผู้ต้องขังร้องทุกข์ยื่นเรื่องราวและถวายฎีกา ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2545 การตรวจสอบจดหมายนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อทราบหรือตรวจพบการกระทำที่เป็นการอันมิชอบกฎหมายหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยภายในเรือนจำรวมถึงสิ่งของต้องห้ามต่างๆ ที่ติดมากับตัวจดหมาย รวมทั้งระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนเกี่ยวกับการขอลาจก การขอย้ายกลับภูมิลำเนาให้ผู้ต้องขัง และการบริหารรับส่งจดหมายของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2546 ยังได้กำหนดในข้อ 7 การพิจารณาเรื่องการบริการรับส่งจดหมายของผู้ต้องขัง มีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เรือนจำหรือทัณฑสถาน ได้รับจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขัง หรือที่ผู้ต้องขังส่งถึงบุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ 2

1. ตรวจสอบพิจารณา 1 วันทำการ

2. นำส่งเพื่อไปยังบุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอกหรือนำจ่ายให้กับผู้ต้องขัง 1 วันทำการ กรณีจดหมายภาษาต่างประเทศ ให้ขยายระยะเวลาดำเนินการออกไปอีก 3 ทำการ

ดังนั้น แม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นผู้ที่กระทำการผิดกฎหมายจนเป็นเหตุให้ถูกคุมขัง แต่การถูกคุมขังหรือการจำกัดอิสรภาพดังกล่าวนั้น มิได้ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังนั้นลดลงแต่อย่างใด ผู้ต้องขังก็ยังมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ เพียงแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนเกี่ยวกับการขอลาจก การขอย้ายกลับภูมิลำเนาให้ผู้ต้องขัง และการบริหารรับส่งจดหมายของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2546 เนื่องจาก ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่จะต้องมีการควบคุมความประพฤติและจำเป็นจะต้องมีการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมเพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคมต่อไป โดยการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังนั้นเป็นการกระทำเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอันเป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 36 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นอกจากนี้กฎกระทรวงที่ออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว¹ ได้กำหนดห้ามมิให้นำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ อันได้แก่ วัตถุ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ไม่พบว่ามีการกำหนดกฎหมายให้เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานในการตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดส่งไปนอกเรือนจำหรือจัดส่งให้แก่ผู้ต้องขังก็ตามที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะ มีแต่เพียงแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นจดหมายของผู้ต้องขังที่กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้ เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ได้รับคำร้องจากญาติผู้ต้องขัง และได้พิจารณาข้อร้องเรียนและมีหนังสือของกรมราชทัณฑ์ ค่วนมาก ที่ ขธ 0711.1/19166 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2555 ซึ่งได้วินิจฉัยว่า การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังที่ส่งออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน สถานกักกันและสถานกักขัง มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการนัดแนะ การวางแผนก่อความวุ่นวาย การก่อเหตุร้าย การแหกหักหลบหนี การลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ ทัณฑสถาน สถานกักกันและสถานกักขัง ซึ่งเป็นการปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำละเมิดต่อผู้ต้องขัง เจ้าของจดหมาย หรือบุคคลอื่นที่อาจได้รับความเสียหาย จึงให้เรือนจำหรือทัณฑสถานดำเนินการ ดังนี้

¹ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 127 สิ่งของต่อไปนี้ ห้ามมิให้นำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ

- (1) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและสารระเหย
- (2) สุราหรือของเมาอย่างอื่น
- (3) อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน
- (4) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี
- (5) อาวุธเครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน
- (6) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย
- (7) น้ำมันเชื้อเพลิง
- (8) สัตว์มีชีวิต
- (9) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นรวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของดังกล่าว
- (10) วัตถุ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดี

ของประชาชน

เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังคนใดนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำซึ่งสิ่งของต้องห้ามให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาสั่งการ

1. การตรวจสอบจดหมายหรือเอกสารอื่นใดของผู้ต้องขังโดยให้ตรวจสอบข้อความให้ละเอียดและให้ลงนามผู้ตรวจสอบในเอกสารหรือกระดาษจดหมายของผู้ต้องขังที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วแต่กรณีก่อนที่จะส่งออกนอกเรือนจำ ทณฑสถาน สถานกักกันหรือสถานกักขัง

2. กรณีจดหมายของผู้ต้องขังที่ส่งออกไปนั้น ห้ามมิให้ทำการประทับตราข้อความโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจการใดๆ บนซองจดหมายของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายต่อไป

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังสามารถกระทำได้ เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันการนัดแนะ การวางแผนก่อความวุ่นวาย การก่อเหตุร้าย การแหกหักหลบหนี การลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ ทณฑสถาน สถานกักกันและสถานกักขัง ซึ่งเป็นการปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นสำคัญ แต่กรมราชทัณฑ์ก็ได้มีการคำนึงถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมโดยห้ามมิให้ทำการประทับตราข้อความเพื่อแสดงให้เห็นว่าจดหมายฉบับนั้นถูกส่งมาจากผู้ต้องขังในเรือนจำ

นอกจากนั้น จากการตรวจสอบเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร พบว่า นอกจากสิทธิที่จะรับ-ส่งจดหมายแล้ว ปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายให้ผู้ต้องขังสามารถรับ-ส่ง E-mail กับญาติโดยการรับอีเมลล์ของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่จะปริ้นต์มาจากอีเมลล์แล้วนำส่งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อความว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ถ้าหากมีข้อความที่ไม่เหมาะสมก็จะไม่ส่งให้ผู้ต้องขัง แต่ถ้าเหมาะสมก็จะส่งให้แก่ผู้ต้องขังตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ซึ่งถือว่าพัฒนาการที่ดีในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาตามกรณีศึกษานี้มีมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดยตรงไว้ในข้อ 37 ซึ่งกำหนดว่า “พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัว และเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขาตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียนในความควบคุมของเจ้าหน้าที่” นอกจากนี้ หากพิจารณาตามกรอบข้อตกลงระหว่างประเทศหรือกฎหมายต่างประเทศบางประเทศ อาจพบว่าการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกับแนวทางปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายไทย ดังนี้

หากพิจารณาตามกรอบของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแล้ว จะเห็นว่าการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย (หรือการติดต่ออย่างอื่น) ย่อมเกี่ยวข้องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องและได้รับความคุ้มครองมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลในจดหมายนั้นโดยมิได้รับความยินยอมจาก

บุคคลที่เกี่ยวข้อง การแทรกแซงสิทธิดังกล่าวโดยองค์กรของรัฐจะกระทำได้จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อ 8 วรรคสอง ของอนุสัญญาแห่งยุโรป กล่าวคือ การแทรกแซงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับจดหมาย(หรือการติดต่อสื่อสารอย่างอื่น) จะกระทำได้ต่อเมื่อเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ความมั่นคงแห่งรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของประชาชน การกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว และการกระทำเช่นนั้นได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายนั้น โดยนัยดังกล่าว หลักสำคัญจึงได้แก่ การห้ามมิให้เปิดเผยหรือตรวจดูข้อมูลในจดหมาย (หรือการติดต่อสื่อสารอย่างอื่น) ของผู้ต้องขัง การจะตรวจดูจดหมายของผู้ต้องขังได้จะต้องเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อได้ว่าผู้ต้องขังจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอาจกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ ความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนเท่านั้น ซึ่งต้องปรากฏข้อเท็จจริงประการหนึ่งประการใดเพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินการอันเป็นการแทรกแซงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ต้องขัง และหากจำเป็นจะต้องตรวจดูหรือเปิดอ่านจดหมายนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องขัง ดังที่ศาลแห่งยุโรปด้านสิทธิมนุษยชนได้เคยวินิจฉัยไว้ในคดี Campbell c/Royaume-Uni เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 1992 ผู้ร้องซึ่งถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต (Condamné à la prison à vie) ฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (l'assassinat) ได้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ดี (de mauvais traitements) ของผู้ดูแลเรือนจำ (de gardiens de prison) ศาลได้ตัดสินว่าการเปิดอ่านจดหมายระหว่างทนายความและผู้ต้องขังโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ (Les autorités pénitentiaires) เป็นการกระทำอันเป็นการแทรกแซงสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการเคารพในการติดต่อทางจดหมาย แม้การดำเนินการดังกล่าวจะมีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้และมีวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันการทำความผิดทางอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ศาลเห็นว่าการดำเนินการเช่นนั้น “มิใช่” สิ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยต่อวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายนั้น เนื่องจากจดหมายของผู้ต้องขังมีสถานะที่จะต้องได้รับสิทธิพิเศษ (Un statut privilégié) ศาลให้เหตุผลว่าจดหมายของผู้ต้องขังที่มีไปถึงทนายความของตนจะถูกเปิดอ่านโดยเจ้าหน้าที่ของเรือนจำได้ก็เฉพาะแต่ในกรณีที่เป็นการขอยกเว้นซึ่งมีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อว่าจดหมายนั้นมีเนื้อหาหรือข้อความที่เป็นการคุกคามความปลอดภัยขององค์กรหรือบุคคลอื่น (Le contenu de la lettre menace la sécurité de l'établissement ou d'autrui) หรือที่มีลักษณะเป็นความผิด (Le caractère délictueux) เท่านั้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำจะสามารถเปิดจดหมายที่ทนายความมิไปถึงผู้ต้องขังได้ก็เฉพาะแต่เมื่อเจ้าหน้าที่มีเหตุผลอันสมควรเชื่อ (des motifs plausibles) ว่าจดหมายนั้นจะมีสิ่งผิดกฎหมายซึ่งมีอาจทำให้เปิดเผยได้โดยวิธีการตรวจสอบปกติ

อย่างอื่นแต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีเช่นนั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องเปิดจดหมายนั้นต่อหน้าผู้ต้องขัง โดยต้องไม่อ่านจดหมายนั้น

จะเห็นได้ว่า การตรวจสอบจดหมายนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อทราบหรือตรวจพบ การกระทำที่เป็นการอันมิชอบกฎหมายหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยภายใน เรือนจำรวมถึงสิ่งของต้องห้ามต่างๆ ที่ติดมากับตัวจดหมาย แต่ในทางปฏิบัตินั้นเจ้าหน้าที่เรือนจำ มักจะใช้วิธีสุ่มตรวจจดหมายบางฉบับเท่านั้น แต่การตรวจสอบจดหมายของเจ้าหน้าที่เรือนจำควร กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนครั้งในการรับส่งจดหมาย บุคคลที่ติดต่อกับ ผู้ต้องขังทางจดหมายได้ และการเปิดจดหมายของผู้ต้องขังเพื่อตรวจดูข้อความนั้น โดยอ้างแต่เพื่อความมั่นคงปลอดภัยหรือการตรวจค้นหาสิ่งของผิดกฎหมายภายในเรือนจำเท่านั้น โดยที่ไม่มีการ ฎหมายใดมารับรองไม่ว่าจะกระทำได้

การตรวจสอบจดหมายที่ญาติหรือเพื่อนของผู้ต้องขังส่งไปยังผู้ต้องขัง ที่ถูกคุมขังอยู่ใน เรือนจำหรือจดหมายที่ผู้ต้องขังเขียนถึงญาติหรือเพื่อนและส่งออกไปจากเรือนจำจะกระทำ ได้หรือไม่เพียงใด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ยังไม่มีอำนาจโดยชอบธรรมด้วยกฎหมายในการ ตรวจสอบจดหมายทุกฉบับที่มีถึงหรือส่งออกจากผู้ต้องขัง เพราะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจ เจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมายได้ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของ ผู้ต้องขัง และเกิดความไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 ที่กำหนดให้การรับรองเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การ ตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย อำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังด้วย

ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เรื่องการตรวจสอบการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย ของผู้ต้องขังโดยกรมราชทัณฑ์นั้นยังดำเนินการไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 36 กล่าวคือ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 36 นั้นให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายจำกัดสิทธิ เสรีภาพของราษฎรได้หรือให้อำนาจฝ่ายบริหารตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ แต่เพื่อการบางอย่าง และหรือในบางสถานการณ์เท่านั้น เช่น ยอมให้ตรากฎหมายให้อำนาจฝ่าย บริหารตรวจ กัก หรือเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน ได้ก็เฉพาะแต่เพื่อรักษาความ สงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ แต่ระเบียบปฏิบัติ

ดังกล่าวนี้เป็นระเบียบปฏิบัติที่กรมราชทัณฑ์กำหนดขึ้นใช้ในการตรวจสอบจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอก แม้จะเป็นการกระทำเพื่อความปลอดภัยของเรือนจำก็ตาม ถือว่าไม่สอดคล้องต่อทบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งส่งผลให้กฎหมายนั้นใช้บังคับมิได้

ในทางปฏิบัติอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ในเรือนจำบางเรือนจำการตรวจสอบจดหมายที่ส่งมาจากหรือส่งถึงผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่เรือนจำใช้ระเบียบในการตรวจสอบเป็นการปกปิดความผิด หรือความไม่ชอบต่อกฎหมาย อย่างเช่น จดหมายของผู้ต้องขังที่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ถูกบังคับให้ทำงานที่ตัวผู้ต้องขังเองไม่ยอมทำ จดหมายที่บอกเล่ารายละเอียดเกี่ยวกับความเสื่อมเสียอันเกิดจากความไม่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ การไม่ได้รับความยุติธรรม เช่น การถูกเขียน ถูกตีโดยไร้เหตุผล หรือเรื่องทะเลาะวิวาท แทะกันตาย บาดเจ็บ ผู้ต้องขังฆ่าตัวตาย เป็นต้น ทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับความยุติธรรมจากการกระทำเจ้าหน้าที่ โดยกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังเองและทำให้ความไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่เรือนจำ การเอารัดเอาเปรียบ ระบบเรือนจำที่บกพร่องไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความยุติธรรม เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดมาจากผู้ที่รักษาระเบียบภายในเรือนจำนั่นเอง จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบจดหมายให้ทั้งผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่เรือนจำได้รับความเสมอภาคในการใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าว เช่น การอ่านเนื้อความในจดหมาย ต้องกำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำทำได้กรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น หรือเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ และมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จำเป็นต้องมีการตรวจสอบจดหมายโดยการอ่านเนื้อความในจดหมาย เช่น เป็นนักโทษคดีอาชญากรรมร้ายแรง เป็นต้น

4.1.2 แนวทางการแก้ไข

ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากกฎหมายไทยแล้วไม่ว่าจะทั้งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่มีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานในการตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดส่งไปนอกเรือนจำหรือจัดส่งให้แก่ผู้ต้องขังก็ตาม หรือแม้แต่วิธีปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตรวจสอบจดหมายทุกฉบับเพื่อให้ทราบถึงเพื่อให้ทราบถึงเนื้อความในจดหมาย โดยอ้างว่าการตรวจสอบจดหมายนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อทราบหรือตรวจพบการกระทำที่เป็นการอันมิชอบกฎหมายหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยภายในเรือนจำรวมถึงสิ่งของต้องห้ามต่างๆ ที่ติดมากับตัวจดหมาย แต่ในทางปฏิบัตินั้นเจ้าหน้าที่เรือนจำมักจะใช้วิธีสุ่มตรวจจดหมายบางฉบับเท่านั้น ซึ่งการตรวจสอบจดหมายของเจ้าหน้าที่เรือนจำควรกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนครั้งในการรับส่งจดหมาย บุคคลที่ติดต่อกับผู้ต้องขังทางจดหมายได้ และการเปิดจดหมายของผู้ต้องขังเพื่อ

ตรวจดูข้อความนั้น และมักอ้างเหตุผลเพียงเพื่อความมั่นคงปลอดภัยหรือการตรวจค้นหาสิ่งของผิดกฎหมายภายในเรือนจำเท่านั้น โดยที่ไม่มีกฎหมายใดมารับรอง ซึ่งสามารถไม่กระทำก็ได้ ดังนั้นจึงควรมีกฎหมายเฉพาะโดยกฎหมายนั้นควรกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมายได้ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 36 ที่ให้การรับรองเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้ต้องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังด้วย

เมื่อพิจารณาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา บัญญัติรับรองสิทธิในการติดต่อสื่อสารไว้ในข้อ 1 (First Amendment) ว่าบุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารและสมาคม แต่ในการติดต่อสื่อสารโดยจดหมายนั้นในทางปฏิบัติแล้วมีการจำกัดผู้ที่สามารถเขียนจดหมายถึง จำนวนจดหมายที่เขียน ข้อความในจดหมาย เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องทำการตรวจตราจดหมายที่บุคคลภายนอกส่งให้แก่ผู้ต้องขังและที่ผู้ต้องขังส่งออกไปด้วย ทั้งนี้เพื่อทราบข้อความในจดหมายและป้องกันมิให้ผู้ต้องขังได้รับข้อความที่อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือการบริหารงานของเรือนจำ

ตัวอย่างเช่น ในคดี *Procunier v. Martinez* (1974) ศาลได้พิจารณาว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถตรวจสอบจดหมายที่ผู้ต้องขังเขียนได้เช่น ผู้ต้องขังฟ้องหรือร้องเรียนเกินจริง ข้อความที่รุนแรงเกี่ยวกับการเมือง เชื้อชาติ ศาสนาหรือความเชื่ออื่นๆ หรือข้อความที่เกี่ยวกับอาชญากรรมหรือใช้ภาษาที่ลามก หยาดคาย หมิ่นประมาทหรือสิ่งอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังอ้างได้ว่ามีความจำเป็นและสำคัญเพื่อประโยชน์ของรัฐบาลด้านความปลอดภัย และเพื่อปกป้องประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองโดยเฉพาะ

ศาลสูงในคดี *Wolff v. McDonnell* (1974) ตัดสินว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำจะเปิดจดหมายที่ส่งจากทนายความมายังผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบสิ่งของต้องห้ามได้แต่ต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องขังและห้ามมิให้อ่านข้อความในจดหมายนั้น

หากเป็นจดหมายที่ติดต่อกันระหว่างผู้ต้องขังกับทนาย หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเปิดจดหมายได้เฉพาะกรณีที่อยู่ต่อหน้าผู้ต้องขังและเฉพาะกรณีที่มีการจำหน้าของจริง (Only to verify the addressee) ส่วนการติดต่อกับศาลนั้นไม่สามารถ

เปิดออกเพื่อตรวจสอบสำหรับสิ่งของต้องห้ามเว้นแต่การเปิดต่อหน้าผู้ต้องขัง แต่มีแนวโน้มว่าจดหมายที่ศาลส่งมายังผู้ต้องขังถูกตรวจสอบหาสิ่งของต้องห้ามได้แต่ห้ามมิให้อ่านจดหมายนั้น

ดังนั้น ศาลสูงของสหรัฐอเมริกามีคำพิพากษาห้ามการตรวจจดหมายที่ส่งออกจากเรือนจำ รวมทั้งห้ามการจำกัดสิทธิการติดต่อกันทางจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลที่อยู่นอกเรือนจำ การตรวจจดหมายที่ส่งเข้ามาในเรือนจำให้กระทำได้ แต่ห้ามอ่านข้อความในจดหมาย รวมทั้งอนุญาตให้ทำการตรวจด้วยอุปกรณ์และการสัมผัสด้วยมือได้ เรือนจำควรจัดให้มีตัวแทนของผู้ต้องขัง สังเกตการณ์การปฏิบัติในห้องไปรษณีย์ของเรือนจำ แต่จดหมายจากทนายความให้เปิดตรวจได้ต่อหน้าผู้ต้องขังเท่านั้น

อย่างไรก็ตามการที่จะทราบได้ว่าจดหมายมีข้อความหรือวัตถุต้องห้ามหรือไม่ ต้องทำการเปิดออกอ่าน ดังนั้น ในคดี *Washington v. Meachum* (1996) ศาลสนับสนุนสิทธิของเจ้าหน้าที่เรือนจำในการอ่านจดหมายที่ส่งจากภายนอกมาให้ผู้ต้องขังบนพื้นฐานที่ว่า ไม่มีวิธีอื่นในการยุติแผนการหนีหรือวัตถุต้องห้ามอื่นๆ เช่น จดหมายที่ข่มขู่ มีข้อความที่เขียนเป็นรหัสลับ หรือร้องขอสิ่งของหรือเงินจากบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกในครอบครัวซึ่งถูกส่งออกไป เว้นแต่มีการตรวจจดหมายนั้น ซึ่งศาลเห็นว่านโยบายนี้เป็นข้อจำกัดที่สำคัญน้อยที่สุด โดยทำเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของเรือนจำ คำสั่งและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต่อไป

สมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.1 ว่า

(ก) การจำกัดการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังควรถูกจำกัดเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ที่ขอบด้วยกฎหมายของระเบียบและความปลอดภัยของเรือนจำและเพื่อปกป้องสาธารณะ

(ข) จดหมาย วัสดุ หรือภาชนะที่ส่งมาหรือส่งจากผู้ต้องขังอาจถูกเปิดและตรวจสอบเพื่อไม่ส่งต่อหากพบว่าบรรจุสิ่งของต้องห้ามหรือวัสดุต้องห้ามอื่นๆ

(ค) เจ้าหน้าที่เรือนจำอาจมีอำนาจในการอ่านจดหมายที่ติดต่อดสื่อสารกันได้ เมื่อได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่า การสื่อสารของนักโทษนั้นจะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของสาธารณะหรือความมั่นคงและปลอดภัยของสถาบันหรือการสื่อสารนั้นกำลังถูกใช้ประโยชน์เพื่อกระทำการกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย

(ง) จดหมายที่คาดหมายว่าเป็นการติดต่อดสื่อสารระหว่างผู้ต้องขังกับทนายของเขาหรือระหว่างผู้ต้องขังกับสมาชิกของนิติบุคคลหรือองค์กรพิเศษต่างๆ ซึ่งรวมทั้งศาล เจ้าหน้าที่ของสถานที่กักกัน เจ้าหน้าที่บริหารของรัฐหรือท้องถิ่น เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ห้ามมิให้มีการอ่านจดหมายนั้นเว้นแต่เป็นการดำเนินการโดยคำสั่งศาลหรืออำนาจตามกฎหมาย

(จ) ผู้ต้องขังที่ยากจนควรได้รับการสนับสนุนกระดาษและเครื่องเขียนจดหมายในจำนวนที่เหมาะสมและค่าไปรษณีย์สำหรับจดหมายที่เขียนถึงทนายความ ศาล และเจ้าหน้าที่รัฐและอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้ติดต่อกับครอบครัวหรือเพื่อนได้ต่อไป

จากการศึกษาในประเทศอังกฤษพบว่า สิทธิการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกได้กำหนดไว้ในระเบียบเรือนจำข้อ 35(2) (a) กำหนดว่าผู้ต้องขังที่ศาลพิพากษาแล้วสามารถที่จะส่งหรือรับจดหมายส่วนตัวที่รับเข้ามาในเรือนจำหรือภายหลังจากนั้นสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง และในการรับหรือส่งจดหมายเพิ่มจากปกติอาจได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำในฐานะที่เป็นเอกสิทธิ์ของผู้ต้องขังหรือมีความจำเป็นเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังหรือแก่ครอบครัวของเขา

นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจเรือนจำอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถรับหรือส่งจดหมายได้เพิ่มขึ้นในสถานการณ์พิเศษ หรือรัฐมนตรีอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังรับหรือส่งจดหมายเพิ่มขึ้นได้ในส่วนที่สัมพันธ์กับผู้ต้องขังหรือชั้นของผู้ต้องขัง

ส่วนผู้ต้องขังที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาคิระเบียบเรือนจำข้อ 35(1) กำหนดว่าอาจส่งและรับจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่รัฐมนตรีอาจกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในกรณีทั่วไปหรือกรณีเฉพาะได้ ซึ่งการจำกัดการติดต่อสื่อสารทางจดหมายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณามีกำหนดใน Standing Order ข้อ 5B (6A) (2) จำกัดให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสามารถรับหรือส่งจดหมายได้สัปดาห์ละสองครั้งและมีเอกสิทธิ์เพิ่มขึ้นได้มากเท่าที่เขาต้องการ

จดหมายส่วนตัวทุกฉบับที่ส่งถึงหรือส่งจากผู้ต้องขังอาจถูกอ่าน บันทึกหรือตรวจสอบโดยผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทน และผู้บัญชาการเรือนจำอาจระงับจดหมายที่ไม่เหมาะสม (Objectionable) หรือมีความยาวเกินไป ในทางปฏิบัติการอ่านจดหมายเป็นประจำกระทำเฉพาะกับผู้ต้องขังที่ถูกกักตัวในสถาบันที่มีความมั่นคงสูง ผู้ต้องขังที่จะต้องถูกส่งตัวไปยังเรือนจำอื่นเป็นการชั่วคราว ผู้ต้องขังชั้น A หรือถือว่าชั้น A ผู้ต้องขังที่ถูกกักตัวแยกต่างหากในสถานที่ซึ่งออกแบบสำหรับควบคุมผู้ต้องขังชั้น A และผู้ต้องขังที่มีรายชื่อในการหลบหนีการคุมขัง

ส่วนผู้ต้องขังอื่นๆ จะถูกอ่านจดหมายได้ในลักษณะที่ใช้เป็นมาตรการพิเศษเมื่อมีเหตุผลเชื่อว่าทำให้ช่วยป้องกันหรือตรวจพบการกระทำที่เป็นอาชญากรรมหรือคุกคามความปลอดภัยหรือระเบียบของเรือนจำ หรือเมื่อผู้ต้องขังหรือจดหมายของผู้ต้องขังมีลักษณะที่จะฝ่าฝืนข้อจำกัดของเรือนจำ หรือข้อความในจดหมายอาจจะเป็นประโยชน์ส่วนตัวของผู้ต้องขัง เช่นการได้รับข่าวร้ายเกี่ยวกับครอบครัวผู้ต้องขัง

Standing Order 5B(31)(2) กำหนดให้ จดหมายทั้งหมดอาจถูกเปิดและตรวจสอบเฉพาะในกรณีที่มีเหตุผลเพื่อที่มีความสงสัยว่ามีการสอดแทรกสิ่งที่ไม่ถูกกฎหมายไว้ในจดหมายนั้นด้วย

ดังนั้นแม้ว่าเรือนจำอาจจะไม่มีการอ่านจดหมายเป็นประจำก็จะมีการส่งจดหมายบางฉบับมาอ่านแต่ก็ไม่มากไปกว่าห้าเปอร์เซ็นต์ของจดหมายทั้งหมดและหากมีการยับยั้งการส่งจดหมายของผู้ต้องขังไปยังภายนอกต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบและผู้ต้องขังสามารถเขียนใหม่ได้

ในปัจจุบัน Standing Order 5B(19) กำหนดว่า ผู้ต้องขังสามารถส่งจดหมายกับบุคคลที่เขาปรารถนาได้ แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับบุคคลที่ผู้ต้องขังสามารถติดต่อทางจดหมายไว้ซึ่งได้แก่ผู้เยาว์หรือผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดา นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำอื่นซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำเชื่อว่าการติดต่อทางจดหมายจะเป็นการขัดขวางการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังแต่ละคน บุคคลที่เป็นเหยื่อของการกระทำผิดซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาเห็นว่าจะจะเป็นสาเหตุให้เหยื่อหรือครอบครัวเสียใจเกินควร ผู้บัญชาการเรือนจำมีเหตุผลที่จะเชื่อว่าการติดต่อทางจดหมายมีการวางแผนหรือนัดหมายในลักษณะที่มีการข่มขู่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือระเบียบของเรือนจำ ซึ่งข้อจำกัดของจดหมายที่เขียนถึงเหยื่อไม่ใช้กับเหยื่อที่เป็นญาติใกล้ชิดหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา นอกจากนี้ผู้ต้องขังโดยทั่วไปจะไม่ได้รับอนุญาตให้เขียนจดหมายถึงตู้รับไปรษณีย์ (Box numbers) หรือรับจดหมายที่ไม่ระบุชื่อผู้ส่งไว้

นอกจากนี้การติดต่อจดหมายโดยทั่วไปที่ติดต่อกับครอบครัวหรือเพื่อนหรือหน่วยงานอื่นไม่ควรประกอบด้วยข้อความดังต่อไปนี้

(1) เนื้อหาของจดหมายประกอบด้วยข้อความที่หยาดคายหรือก้าวร้าวบุคคลอื่นๆ เกิดความเสียหายหรือข้อมูลที่ทำให้ทราบหรือเชื่อว่ามีไปสู่การหลอกลวง ซึ่งผู้เขียนมีความตั้งใจให้ผู้ได้รับจดหมายหรือบุคคลอื่นๆ เกิดความเสียหายหรือความกังวล

(2) เนื้อหาที่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้กระทำความผิดวินัย หรือการก่ออาชญากรรมถึงการกลบเกลื่อนพยานหลักฐานเพื่อผลของรูปคดี

(3) แผนการหลบหนีหรือเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของเรือนจำ

(4) เนื้อหาของจดหมายที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของประเทศ

(5) คำอธิบายเกี่ยวกับการทำหรือใช้อาวุธ ระเบิด ยาพิษ หรือคำแนะนำด้านการทำลายล้างอื่นๆ

(6) ข้อความที่คลุมเครือหรือเป็นรหัสซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้ทันทีแต่ต้องใช้วิธีการถอดรหัส

(7) เนื้อหาจดหมายที่มีข้อความหยาดคาย อนาจารหรือลามก ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์

(8) เนื้อหาจดหมายมีลักษณะข่มขู่หรือแสดงถึงอันตรายของการฝ่าฝืนข้อห้ามนั้นหรือทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายแก่บุคคลอื่น ซึ่งรวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการเหยียดเชื้อชาติ

(9) เนื้อหาจดหมายที่ต้องการนำเสนอต่อสาธารณะหรือใช้ในการออกอากาศทางวิทยุหรือโทรทัศน์ถ้าเป็นข้อความที่

(a) ได้รับผลประโยชน์จากการเผยแพร่ หรือ

(b) ข้อความที่ปรากฏต่อสาธารณะมีลักษณะที่ไม่เขียนบนพื้นฐานของความมั่นคงหรือระเบียบที่ดี หรือ

(c) ข้อความที่เกี่ยวกับอาชญากรรมหรือการกระทำผิดในคดีของผู้ต้องขัง เว้นแต่ประกอบด้วยทัศนคติที่รุนแรงเกี่ยวกับการลงโทษหรือคำพิพากษา ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาชญากรรมขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ระบบการลงโทษตามกฎหมายอาญา หรือ

(d) อ้างถึงเอกลักษณ์ของผู้ต้องขังหรือเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะทำการชี้ตัว

(10) ในกรณีนักโทษเด็ดขาด หากเนื้อหาในจดหมายประกอบด้วยการกระทำในกิจกรรมทางธุรกิจ

สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำผู้ป่วนสามารถติดต่อสื่อสารทางจดหมายกับบุคคลภายนอกได้ตามที่บัญญัติรับรองไว้ใน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มาตรา 46 ที่กำหนดให้ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือได้รับจดหมาย และบุคคลที่ศาลตัดสินว่าผิด (นักโทษเด็ดขาด) หรืออยู่ภายใต้การจำคุก “Kanchi” ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือได้รับจดหมายจากบุคคลอื่นนอกจากญาติ แต่หากมีกรณีที่มีความจำเป็นในการติดต่อกับบุคคลอื่นนอกจากญาติก็ทำได้หากได้รับอนุญาตเช่นนั้น โดยสิทธิในการส่งจดหมายออกข้างนอก สิทธิจะมากหรือน้อยตามลำดับชั้นของนักโทษ และเจ้าหน้าที่มีสิทธิในการตรวจสอบ (Censor) จดหมายก่อนออก

มาตรา 47 ยังกำหนดว่าบุคคลที่กระทำผิดหรืออยู่ภายใต้การจำคุก “Kanchi” ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือรับจดหมายถ้าเป็นจดหมายที่มีลักษณะไม่เหมาะสมและจดหมายเหล่านี้จะถูกทำลายหลังจากครบสองปี

นักโทษเด็ดขาด อาจได้รับจดหมายจากญาติใกล้ชิดและอาจเขียนจดหมายได้เท่าจำนวนสิทธิที่ได้รับการเยี่ยมซึ่งเป็นไปตามลำดับชั้นของผู้ต้องขัง

ส่วนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาอาจได้รับหรือเขียนจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวนจดหมายและได้รับอนุญาตให้ติดต่อทางจดหมายกับใครก็ได้ตามที่ต้องการ แต่เนื้อหาในจดหมายต้องไม่มีแนวโน้มในการปิดบังหรือทำลายพยานหลักฐาน หรือไม่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมั่นคงในการกักตัวผู้ต้องขังลดน้อยลง หรือไม่ควรมีแนวโน้มในการทำลายระเบียบเรือนจำ นอกจากนี้จดหมายที่ใช้ภาษาต่างประเทศต้องมีการแปลโดยผู้ต้องขังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อทำการตรวจสอบจดหมายนั้นได้

ในทางปฏิบัติการติดต่อทางจดหมายได้รับอนุญาตให้เขียนเฉพาะภาษาญี่ปุ่นเว้นแต่ผู้ต้องขังสามารถจ่ายค่าแปลได้ นอกจากนี้จดหมายทุกฉบับจะถูกอ่านโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำและอาจถูกตรวจสอบแก้ไข โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบจดหมายในเรือนจำอาจเซ็นเซอร์เฉพาะบางส่วนของจดหมายหรืออาจริบจดหมายทั้งหมดได้ ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมาตรา 50 กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ดูแลด้านการตรวจสอบจดหมายควรได้รับการจัดให้โดยพระราชกฤษฎีกากระทรวงยุติธรรม

นอกจากนี้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมาตรา 48, 49 กำหนดว่าเอกสารที่เจ้าหน้าที่เรือนจำส่งถึงผู้ต้องขังจากศาลหรือข้าราชการอื่นควรถูกเปิดและส่งต่อไปยังผู้ต้องขังซึ่งเอกสารนี้และจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขังควรมอบให้อยู่ในการเก็บรักษาของเจ้าหน้าที่เรือนจำหลังจากที่ผู้ต้องขังได้อ่านจดหมายฉบับนั้นแล้ว

จะเห็นได้ว่า กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายได้ ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถกระทำการตรวจสอบจดหมายได้โดยอ้างอำนาจตามกฎหมาย โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (The Prison Law 1953) ข้อ 50 กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ดูแลด้านการตรวจสอบจดหมายควรได้รับการจัดให้โดยพระราชกฤษฎีกากระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice Ordinance) ซึ่งจดหมายของผู้ต้องขังทุกฉบับจะถูกอ่านเพื่อความในจดหมายและอาจถูกตรวจสอบแก้ไขโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้

จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษต่างมีกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิติดต่อทางจดหมายกับบุคคลภายนอกได้ เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบจดหมายผู้ต้องขังของประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังไว้ในกฎหมาย ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถกระทำการโดยอ้างอำนาจตามกฎหมายได้ ส่วนกฎหมายราชทัณฑ์อังกฤษนั้นกำหนดให้การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังเฉพาะที่มีความเสี่ยงที่จะก่ออันตรายหรือหลบหนีทุกฉบับ และผู้ต้องขังประเภทอื่นจะใช้วิธีการสุ่มตรวจ ข้อดีของกฎหมายราชทัณฑ์อังกฤษ กล่าวคือจะตรวจสอบเฉพาะกรณีที่น่าเป็นห่วงเพื่อละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังให้น้อยที่สุด และกฎหมายราชทัณฑ์สหรัฐอเมริกาคำหนดการตรวจสอบจดหมายผู้ต้องขังให้กระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ด้านความปลอดภัยของเรือนจำและการปกป้องประโยชน์สาธารณะ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขัง มีเพียงแนวทางปฏิบัติตามหนังสือของกรมราชทัณฑ์ ค่วนมาก ที่ ขธ 0711.1/19166 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2555 ที่ให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์สามารถทำการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังได้ เนื่องจากมีความจำเป็นที่

จะต้องกระทำเพื่อป้องกันการนัดแนะ การวางแผนก่อความวุ่นวาย การก่อเหตุร้าย การแหกหัก หลบหนี การลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ ทัณฑสถาน สถานกักกันและสถานกักขัง ซึ่งเป็นการปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น ประเทศไทย จึงควรมีการตรากฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำ ในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขัง เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง โดยกำหนด รายละเอียดในการตรวจสอบให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นจดหมายประเภทใดบ้างที่ต้องได้รับการ ตรวจสอบ ผู้ต้องขังประเภทใดที่จำเป็นต้องตรวจสอบถึงเนื้อหาในจดหมาย และหรือผู้ต้องขัง ประเภทใดบ้างที่จดหมายนั้นใช้วิธีการสุ่มตรวจและไม่มีการอ่านถึงข้อความในจดหมาย เป็นต้น

ในกรณีการตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดส่งไปนอกเรือนจำหรือจัดส่ง ให้แก่ผู้ต้องขังก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ควรนำกฎหมายและแนวปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกา มาประยุกต์ใช้ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างมาก ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ขยายขอบเขตของสิทธิผู้ต้องขังให้ได้รับการเยี่ยมและการ ติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น โดยศาลสูงได้มีคำพิพากษาห้ามการตรวจเนื้อหาของจดหมายที่ ส่งออกจากเรือนจำ รวมทั้งห้ามการจำกัดสิทธิการติดต่อกันทางจดหมายระหว่างนักโทษกับบุคคลที่ อยู่นอกเรือนจำ การตรวจจดหมายที่ส่งเข้ามาในเรือนจำให้กระทำได้ แต่ห้ามอ่านข้อความใน จดหมาย รวมทั้งอนุญาตให้ทำการตรวจด้วยอุปกรณ์และการสัมผัสด้วยมือ นอกจากนั้น เรือนจำ ควรจัดให้มีตัวแทนของนักโทษที่ทำหน้าที่สังเกตการณ์ปฏิบัติในห้องไปรษณีย์ของเรือนจำและการ ตรวจสอบสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่ส่งให้นักโทษในเรือนจำให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นเพื่อค้นหาสิ่งผิดกฎหมาย หรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งฝ่าฝืนข้อบังคับและระเบียบของเรือนจำ

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังทางโทรศัพท์และแนว ทางแก้ไขปัญหา

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังทางโทรศัพท์

การสื่อสารเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมหรือกับบุคคลอื่นๆ ซึ่งเรือนจำหรือทัณฑสถานก็ตระหนักดีถึงธรรมชาติการสื่อสารของมนุษย์ ดังนั้นเรือนจำหรือ ทัณฑสถานจึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังถึงแม้บุคคลเหล่านั้นจะกระทำความผิดต่อสังคมหรือต่อคนอื่นๆ ก็ตาม ได้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติมิตรและบุคคลอันเป็นที่รักของพวกเขา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูนิสัยของนักโทษและเพื่อลดความรู้สึกกดดันในการถูกคุมขังเป็น ระยะเวลาอันยาวนาน ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานก็ไม่ให้โอกาสหรืออิสระในการสื่อสารแก่นักโทษ อย่างเต็มที่ การสื่อสารของนักโทษนั้นยังคงอยู่ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับในการให้บริการดังกล่าว

ซึ่งนักโทษจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันเหตุร้ายและรักษาความสงบเรียบร้อยในการควบคุม นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้กับเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลภายนอก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของบุคคลไว้ในมาตรา 36 “บุคคลย่อมเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสื่อสารที่บุคคลที่ติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” เจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวคือ เพื่อประกันเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล การตรวจ การกัก หรือกระทำด้วยวิธีการใดๆ เพื่อเปิดเผยหรือเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลหรือข้อความในการสื่อสารที่บุคคลติดต่อกัน รวมถึงการดักฟัง การบันทึกเสียงสนทนาจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้นซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวให้คุ้มครองบุคคลรวมทั้งผู้ต้องขังด้วย และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้มีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ในมาตรา 33 “ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อจากบุคคลภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งทนายความ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับอธิบดีวางไว้” ซึ่งบทบัญญัติรับรองให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนจากบุคคลภายนอกภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้ และมีการกำหนดให้บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำเพื่อเยี่ยมผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามข้อบังคับซึ่งอธิบดีได้ตั้งและประกาศไว้โดยเปิดเผย (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 7 บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำที่ดีเยี่ยมผู้ต้องขังที่ดี เพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่ดี ก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับอธิบดีได้ตั้งและประกาศไว้โดยเปิดเผย รวมทั้งกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479) (มาตรา 58 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎหมายเพื่อปฏิบัติให้ไปตามความบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้นเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

การเยี่ยมนี้เรือนจำอาจกำหนดรูปแบบ จำนวน และระยะเวลาการเยี่ยม และอาจกำหนดผู้มีสิทธิเข้าเยี่ยม การให้พักการเข้าเยี่ยมเพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของเรือนจำ และการย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่นแม้ว่าจะทำให้ความสะดวกในการเดินทางไปยังเรือนจำน้อยลง อย่างไรก็ตามศาลไม่อนุญาตให้มีการจำกัดที่ไรเหตุผล ไม่ขัดแย้งหรือเลือกปฏิบัติ

การเยี่ยมญาติ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความกดดันจากการถูกกักขังเป็นระยะเวลานาน และเป็นการให้รางวัลหรือเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของนักโทษ เรือนจำหรือทัณฑสถานจึงจัดให้มีบริการเยี่ยมญาติให้นักโทษ 2 ประเภทคือ การเยี่ยมญาติธรรมดากับการเยี่ยมญาติใกล้ชิด

การเยี่ยมญาติธรรมดา คือ การเยี่ยมนักโทษที่มีลูกกรงกั้นตามวันเวลาที่ทางคุกกำหนดให้ยกตัวอย่างเช่น แคน 1 – 2 – 3 เยี่ยมได้วันจันทร์และวันพุธ ส่วนแคน 4 – 5 – 6 เยี่ยมได้ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี ซึ่งทางคุกได้แบ่งเวลาในการเยี่ยมออกเป็นรอบๆ เริ่มตั้งแต่ช่วงเช้า 9.00 น. จนถึงเวลา 12.00 น. ช่วงบ่าย ตั้งแต่เวลา 13.00 น. จนถึงเวลา 15.00 น. โดยแบ่งออกเป็นรอบๆ ละ 1 ชั่วโมง หรือ 45 นาที หรือ 30 นาที ขึ้นอยู่กับจำนวนญาติ ถ้าญาติมากเวลาเยี่ยมก็น้อยลง ถ้าญาติน้อยเวลาก็เพิ่มมากขึ้น

ส่วนการเยี่ยมญาติใกล้ชิดคือ การเยี่ยมญาตินักโทษได้ถึงตัวโดยไม่มีอะไรขวางกั้น ซึ่งทางคุกกำหนดให้ทุกวันศุกร์เป็นวันเยี่ยมญาติใกล้ชิดและญาติได้อนุญาตให้สามารถเยี่ยมได้ปีละ 2 ครั้ง หนึ่งครั้งหมายถึง 1 รอบอาจจะรอบเช้าตั้งแต่เวลา 9.00 – 11.00 น. หรือ รอบบ่ายตั้งแต่เวลา 13.00 – 15.00 น. ถ้าเยี่ยม 2 รอบก็หมายถึง 2 ครั้ง โดยแต่ละรอบกำหนดเวลา 2 ชั่วโมงและผู้เยี่ยมสามารถเลือกได้ทั้งวันหรือรอบในการเยี่ยม

ส่วนเวลาในการเยี่ยมแบบธรรมดา ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่สามารถเพิ่มเวลาในการเยี่ยมให้ได้เฉพาะจำนวนของผู้มาเยี่ยมนักโทษมีมาก ถ้าเพิ่มให้คนหนึ่ง อีกคนก็จะขอเพิ่มเช่นกันถ้าเพิ่มให้คนหนึ่งไม่เพิ่มให้คนอื่นก็จะเกิดความไม่เสมอภาคไม่เท่าเทียมกันหรือถ้าเพิ่มให้ทุกคนก็จะไม่มีเวลาพอให้กับผู้มาเยี่ยมที่มาทีหลังเพราะพื้นที่ในการเยี่ยมมีจำกัด แต่ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้มาเยี่ยมสามารถขออนุญาตจากทางสถานทูตของนักโทษให้ทำหนังสือถึงคุกเพื่อเพิ่มวันในการเยี่ยมได้

การเยี่ยมญาติธรรมดา ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานยอมที่จะติดตั้งโทรศัพท์แทนการตระโกนพูดคุยกันซึ่งแสดงความหมายของการจำยอมของคุก ส่วนเรื่องเวลาเป็นการแสดงความหมายของการต่อรองเชิงอำนาจคือ คุกไม่อนุญาตให้มีการต่อเวลาในการเยี่ยมแต่มีการเสนอทางออกให้โดยญาติของนักโทษจะต้องไปติดต่อสถานทูตเพื่อทำหนังสือขออนุญาตมาถึงคุกให้เพิ่มวันเยี่ยมแต่คุกจะไม่เพิ่มเวลาในการเยี่ยมให้ในแต่ละรอบด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาแล้ว

ข้อจำกัดในการเยี่ยมญาติใกล้ชิด คือ กรณีที่ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่มีพื้นที่ที่เป็นส่วนตัว ไม่มีพื้นที่ให้เด็กวิ่งเล่น ไม่มีห้องน้ำไว้บริการเฉพาะห้องเยี่ยม โดยนักโทษให้เหตุผลว่าการเยี่ยมญาติใกล้ชิดเป็นช่วงเวลาแห่งความสุขในการพบปะกับครอบครัวของพวกเขา ซึ่งควรจะให้

มีความเป็นส่วนตัว ดังนั้นนักโทษเหล่านี้ต้องการให้ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานควรจะมีการจัดแยกสถานที่ให้เป็นส่วนตัว

การเยี่ยมญาติเป็นสิ่งที่สำคัญต่อจิตใจของนักโทษ เพื่อผ่อนคลายความกดดันในการถูกกักขังเป็นเวลานานและเป็นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของนักโทษทำให้เรือนจำหรือทัณฑสถานอนุญาตให้มีการเยี่ยมญาติเป็นสวัสดิการแก่นักโทษ ซึ่งก็สร้างความพอใจให้กับนักโทษเป็นอย่างมาก

การใช้สิทธิในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ของผู้ต้องขัง ถือเป็นการหาทางออกให้แก่สิทธิในการเยี่ยมของผู้ต้องขัง เนื่องจากจากปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ต้องขังในทุกเรือนจำทั่วประเทศ ทำให้กิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับผู้ต้องขังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย การใช้โทรศัพท์ในการติดต่อกับบุคคลภายนอก ครอบครัว ญาติ พี่น้องนั้น สามารถกระทำได้อย่างบ่อยครั้งมากกว่าการมาเยี่ยมผู้ต้องขังที่เรือนจำ และถือว่าเป็นวิธีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาในการเดินทางของญาติที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด อีกทั้งยังเป็นการลดภาระให้แก่เรือนจำอีกด้วย กล่าวคือ สามารถลดปริมาณการเยี่ยมญาติหน้าเรือนจำและทัณฑสถานด้วย รวมทั้งช่วยลดภาระในการตรวจค้นสิ่งของที่ญาตินำมาฝากแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งมีจำนวนมากอาจทำให้การตรวจค้นไม่ทั่วถึงเป็นเหตุให้อาจะมีสิ่งของผิดกฎหมายเข้ามาในเรือนจำได้ แต่การใช้สิทธิติดต่อทางโทรศัพท์นั้นต้องอยู่ในขอบเขตที่สามารถควบคุมดูแลได้ ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

การสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์เป็นรูปแบบใหม่ของการสื่อสารที่เรือนจำอนุญาตให้นักโทษใช้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งทางเรือนจำได้อำนาจความชอบธรรมในการใช้อำนาจจากการจัดระเบียบวินัยเรื่องความปลอดภัย เช่น ป้องกันการพวณัดแนะเพื่อทำการหลบหนีหรือป้องกันการติดต่อค้าขายยาเสพติดกับคนภายนอก รวมเป็นการป้องกันการติดต่อสื่อสารด้วยโทรศัพท์ของนักโทษกับคนภายนอกที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำในการควบคุม เช่น การติดต่อเกี่ยวกับเรื่องค้าขายยาเสพติด

การใช้โทรศัพท์ติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกนั้น มีข้อจำกัดบางประการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเวลาในการใช้โทรศัพท์ซึ่งเมื่อครบกำหนดเวลาจะถูกตัดสายโดยอัตโนมัติ ทำให้เกิดความไม่พอใจของผู้ต้องขังในการได้รับสิทธิดังกล่าวเท่าที่ควร หรือในประเด็นที่เกี่ยวกับการโทรแบบเก็บเงินปลายทาง (Collect calls) จากเรือนจำ ซึ่งภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวผู้ที่ได้รับสายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบดังกล่าว

เรื่องของระยะเวลาที่น้อยของการใช้โทรศัพท์ โดยนักโทษหลายคนได้บอกเหตุผลความไม่เพียงพอของเวลาในการเยี่ยมญาติว่าพวกเขาอยู่ห่างไกลจากครอบครัวและติดลูกเป็นเวลานาน เมื่อมีโอกาสดังกล่าวได้พูดคุยโทรศัพท์กับญาติของตน จึงมีเรื่องราวมากมายที่จะเล่า อีกทั้งญาติ

ที่ นื่อง เพื่อนฝูงหลายคนที่จะอยากพูดคุยด้วย ดังนั้นเวลาแค่ 5 นาที จึงไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องระยะเวลาที่น้อยเกินไปของการใช้โทรศัพท์ที่กำหนดให้นักโทษต่างชาติไม่ค่อยพอใจนี้ นักโทษต่างชาติที่ต้องการจะเพิ่มเวลาจะต้องทำบันทึกแจ้งถึงผู้บัญชาการเรือนจำถึงสาเหตุในการขอเพิ่มเวลาพิเศษเป็นรายๆ เช่น ต้องการปรึกษาทางคดีกับทนายความของตน หรือติดต่อธุรกิจสำคัญของครอบครัว หรือพูดคุยกับญาติที่ป่วยหนัก (พ่อ แม่) เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้แสดงถึงการต่อรองเชิงอำนาจระหว่างนักโทษต่างชาติกับคุกที่ไม่มีความรุนแรงมากนัก ซึ่งเหตุผลเรื่องความปลอดภัยและความเสียหายของเรือนจำนี้เป็นกลยุทธ์ในการอ้างความชอบธรรมให้คุกมีอำนาจจัดระเบียบวินัยในการควบคุมการสื่อสารทางโทรศัพท์ของนักโทษ ซึ่งในเรื่องโทรศัพท์นี้ถือว่าเป็นสิ่งของต้องห้ามนำเข้าเรือนจำ โดยมีข้อกำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 127 กำหนดว่า สิ่งต่อไปนี้ ห้ามมิให้นำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำและไม่อนุญาตให้นำฝากแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งกำหนดสิ่งของไว้ 10 ข้อ โดยข้อ 9 คือเครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของดังกล่าว

แม้กฎหมายจะให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการติดต่อกับบุคคลภายนอก แต่ก็จำเป็นต้องมีข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารเพื่อประโยชน์ในด้านความปลอดภัย ความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือนจำ รวมถึงให้การจำกัดสิทธิดังกล่าว กระทบต่อสิทธิของผู้ต้องขังน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทยนั้น ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าคู่มือการหรือติดต่อการทำงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดจำนวนเวลาในการใช้บริการโทรศัพท์สาธารณะไว้โดยไม่ได้คำนึงถึงลำดับชั้นของนักโทษ ไม่ว่าจะเป็นนักโทษในลำดับชั้นใด ก็จะได้รับสิทธิในการใช้โทรศัพท์ต่อครั้งเป็นเวลา 5 นาทีเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการให้จำนวนเวลาดังกล่าวนั้นถือว่าเป็นเวลาที่มีระยะสั้นและเป็นการจำกัดสิทธิในการติดต่อสื่อสารของนักโทษควรจะให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังมากกว่านี้ โดยการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นควรได้รับความรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ การติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังอีกรูปแบบหนึ่งคือ การติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติ พี่น้อง ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ซึ่งในทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ได้นำจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) มาใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ต้องขังครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัว ญาติ พี่น้องที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ไม่สามารถเดินทางมาเยี่ยมผู้ต้องขังป่วยได้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยข้อจำกัดในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ความพร้อมของญาติพี่น้องในการเดินทางมาเยี่ยมผู้ต้องขัง

ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ต้องขังโดยทำให้ผู้ต้องขังผ่อนคลายความวิตกกังวลและคลายความคิดถึงญาติไปได้บ้างไม่มากนักน้อย

4.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังทางโทรศัพท์จากการศึกษาพบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา สมาคมราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ใน Standard ข้อ 2.3-2.6 (1) ว่า ข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังควรถูกจำกัดเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ที่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งของเรือนจำและความปลอดภัยหรือเพื่อปกป้องสาธารณะสำหรับการให้บริการโทรศัพท์แก่ผู้ต้องขังนั้นให้สามารถติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนนั้น เรือนจำในสหรัฐอเมริกาทุกแห่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้ และยังพบอีกว่าเรือนจำในสหรัฐอเมริกามากกว่าครึ่งให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้ได้ทุกวัน อย่างไรก็ตาม เรือนจำส่วนใหญ่จำกัดระยะเวลาในการโทรตั้งแต่ห้าถึงยี่สิบนาที และในเรือนจำที่มีการให้บริการโทรศัพท์แก่ผู้ต้องขังจะมีการจำกัดด้วยนโยบายของเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขัง (Inmate custody) หรือระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ (Security classification) หรือระดับเอกสิทธิ์ (Privilege level)

สำหรับค่าใช้จ่ายในการให้บริการโทรศัพท์นั้นผู้ต้องขังจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจ่ายค่าโทรศัพท์ไม่ว่าจะเป็นการโทรภายในท้องถิ่น (Local calls) การโทรไปยังพื้นที่เขตอื่นๆ รวมถึงการโทรทางไกล (Long-distance call) ซึ่งจะทำในรูปแบบที่ให้ผู้รับสายปลายทางเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามประเด็นค่าใช้จ่ายในการใช้สิทธิติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์นั้นก็ยังมีข้อจำกัดกล่าวคือภาระในการจ่ายค่าโทรศัพท์ซึ่งผู้ต้องขังที่ยากจน อาจไม่ได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างเต็มที่ สมาคมราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงกำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน Standard ข้อ 2.3-6.1(f) ว่า ผู้ต้องขังที่ยากจนควรได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อติดต่อกับทนายของเขาและเจ้าหน้าที่ศาลตามสมควรในระหว่างที่ดำเนินคดีอยู่ หากเจ้าหน้าที่เห็นว่าการติดต่อสื่อสารด้วยการเขียนจดหมายนั้นไร้ผล ซึ่งถือว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการให้บริการโทรศัพท์แก่ผู้ต้องขังนั้นให้สิทธิในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ไว้เป็นอย่างมาก เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นพบว่ากฎหมายราชทัณฑ์สหรัฐอเมริกากำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยม และเรือนจำสหรัฐอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้ได้ทุกวัน และเรือนจำสหรัฐอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่าง

ไม่จำกัดหรือใช้โทรศัพท์ได้ทุกวัน และเรือนจำจะจำกัดการโทรตั้งแต่ห้าถึงยี่สิบนาที โดยคำนึงถึงลำดับชั้นของนักโทษ แต่การใช้โทรศัพท์ก็มักจำกัดด้วยนโยบายของเรือนจำการควบคุมผู้ต้องขังหรือระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ

ส่วนประเทศอังกฤษนั้น สิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกถูกกำหนดไว้ในระเบียบเรือนจำ (The Prison Rules 1999) ข้อ 4 ว่า (1) ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษกับการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาโดยพิจารณาให้เกิดประโยชน์ที่ดีที่สุดสำหรับบุคคลทั้งสองกลุ่ม (2) ผู้ต้องขังควรได้รับการสนับสนุนหรือกระตุ้นเพื่อให้มีความสัมพันธ์หรือคงความสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานที่อยู่นอกเรือนจำ ภายใต้ข้อวินิจฉัยของผู้บัญชาการเรือนจำที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะทำ เพื่อให้ครอบครัวและผู้ต้องขังสามารถฟื้นฟูฐานะทางสังคมได้จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่ากฎหมายอังกฤษนั้นเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นอย่างมาก แม้ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิในหลายๆ ด้านก็ตาม การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ของผู้ต้องขังในเรือนจำอังกฤษนั้นอยู่ในรูปแบบ “โทรศัพท์สาธารณะแบบใช้บัตร (Card phones) ซึ่งได้ขยายไปในทุกๆ เรือนจำ ยกเว้นเฉพาะแดนที่รักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษ (special security unites) และการใช้โทรศัพท์ทุกครั้งสามารถถูกตรวจสอบและอาจถูกระงับการใช้โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ หากเจ้าหน้าที่พบว่ามีการฝ่าฝืนเงื่อนไขการใช้โทรศัพท์ที่แสดงใน Prison Service Order and instructions (PSO) 4400 เช่น ห้ามมิให้ผู้ต้องขังโทรไปยังสื่อมวลชนหากมีเจตนาจะให้ข้อมูลสำหรับตีพิมพ์หรือเผยแพร่ข่าวนั้น แต่มีคดี R v Home Secretary, ex p Bamber ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ต้องขังคัดค้านข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งศาลอุทธรณ์เห็นว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีวิธีในการตรวจสอบสถานภาพของผู้ต้องขังในการใช้โทรศัพท์ว่าอยู่ในสถานะตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือไม่จนกว่าจะมีการใช้โทรศัพท์แล้ว จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิในการติดต่อทางโทรศัพท์ของผู้ต้องขัง ไม่ให้ได้รับการแทรกแซงจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่เรือนจำจนเกินความจำเป็น

โดยปกติการตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขังนั้นจะใช้วิธีการสุ่มตรวจโดยกฎหมายอังกฤษกำหนดให้ต้องมีการแสดงการเตือนอย่างชัดเจนว่าการใช้โทรศัพท์อาจถูกตรวจสอบหรือบันทึกการสนทนาระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกไว้ เพื่อเป็นการแจ้งสิทธิให้กับผู้ต้องขังได้ทราบถึงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ แต่ก็มีข้อยกเว้นบางประการที่กฎหมายให้การใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขังไม่ถูกตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ คือ การที่ผู้ต้องขังใช้สิทธิโทรศัพท์เพื่อติดต่อสื่อสารกับที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (Legal adviser) แต่กฎหมายอังกฤษให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังโดยจัดให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ในสถานะที่เป็นการส่วนตัวเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการตรวจสอบที่เกินความจำเป็น เนื่องจากการติดต่อสื่อสารกับที่ปรึกษากฎหมายดังกล่าวนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังเอง

ระบบการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ของระบบราชการของประเทศไทยนั้นได้ทำให้ผู้ต้องขังได้รับความสะดวกมากขึ้นในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกและเป็นสวัสดิการที่รัฐให้แก่ผู้ต้องขัง แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่มากในการที่จะใช้สิทธิในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากมาตรฐานสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนเวลาในการติดต่อสื่อสารนั้น กฎหมายสหรัฐอเมริกาให้เวลาในการใช้บริการโทรศัพท์ตั้งแต่ห้านาทีถึงยี่สิบนาที แต่สำหรับเรือนจำในประเทศไทยนั้นกำหนดระยะเวลาในการใช้บริการโทรศัพท์โดยขึ้นอยู่กับประเภทของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นนักโทษเด็ดขาด ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีมาก หรือชั้นดีเยี่ยมก็ตาม ก็จะกำหนดระยะเวลาเท่ากันทั้งหมดคือห้านาที แต่จะแตกต่างในจำนวนครั้งในการใช้บริการโทรศัพท์ต่อสัปดาห์ จึงควรมีการกำหนดระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์แตกต่างกันโดยใช้การแบ่งประเภทของผู้ต้องขังเป็นเกณฑ์โดยมีการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไปจนถึงระยะเวลาสูงสุดที่นักโทษจะได้รับสิทธิในการใช้บริการโทรศัพท์ เช่น นักโทษชั้นดีเยี่ยมอาจกำหนดให้ระยะเวลาในการโทรศัพท์ในระยะเวลาสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เช่น นักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม ให้ใช้บริการโทรศัพท์ได้ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 15-20 นาทีต่อครั้ง แล้วก็ลดหลั่นไปตามประเภทของนักโทษเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบของเรือนจำจะได้รับสิทธิในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติ พี่น้องมากขึ้น

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังในการรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นภายนอกและแนวทางแก้ไขปัญหา

4.3.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังในการรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอก

การที่ผู้ต้องขังถูกแยกตัวออกไปจากสังคมปกติ ทำให้เขาถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกซึ่งสภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานของผู้ต้องขังที่ได้รับจากการถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมายต่างๆ นำมาสู่การเรียกร้องให้มีการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชนและมีการตระหนักถึงการรักษาสหสิทธิของผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง รวมทั้งการรับรองสิทธิตามกฎหมายของผู้ต้องขังเพราะผู้ที่จะมีสิทธิดังกล่าวมีเพียงผู้ต้องขัง ไม่ใช่สิทธิของสมาชิกอื่นๆ ในสังคม จึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะต้องปกป้องบุคคลเหล่านั้นเพราะสังคมเห็นว่าเป็นสิทธิตามกฎหมายอันชอบธรรมที่แยกผู้ต้องขังออกจากสังคม

เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นสถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดและจำกัดอิสรภาพของผู้กระทำความผิดให้อยู่เฉพาะบริเวณที่กำหนดไว้และมีลักษณะเป็นเขตหวงห้ามมิให้บุคคลภายนอก

เข้าไปได้โดยง่ายด้วยเหตุผลในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถติดต่อกับบุคคลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นญาติ พี่น้อง คู่สมรส รวมทั้งไม่ได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ต่างๆ ภายนอกเรือนจำด้วย

สำหรับประเทศไทยมีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกักหรือ การเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลที่ติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ซึ่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคน รวมถึงผู้ต้องขังซึ่งเป็นพลเมืองของคนหนึ่งที่จะต้องได้รับการคุ้มครอง เช่นเดียวกับพลเมืองคนอื่น แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่กรมราชทัณฑ์กำหนดขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของเรือนจำหรือทัณฑสถาน

การรับรู้ข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นสิทธิในการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งของผู้ต้องขัง ที่ควรได้รับการรับรองสิทธินี้จากรัฐ แต่รัฐอาจมีการกำหนดข้อจำกัดบางประการในการรับข่าวสารต่างๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้ต้องขังและความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ ซึ่งสิทธิในการได้รับข่าวสารภายนอกเรือนจำเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังเองในการกลับเข้าสู่สังคมภายหลังการปล่อยตัวทำให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัวและบุคคลอื่นภายในสังคมได้ และเป็นการลดปริมาณอาชญากรรมด้วยอีกทางหนึ่ง ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้มีการบัญญัติรับรองไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ข้อ 39 “นักโทษพึงได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร จุลสาร พิเศษทางเรือนจำ วิทยุ การบรรยาย หรือสื่ออื่นๆ ในทำนองเดียวกันภายใต้การอนุญาตหรือการควบคุมของเรือนจำนั้นๆ” โดยเป็นการกำหนดสิ่งที่ดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และเป็นการสร้างหลักประกันในการคุ้มครองผู้ต้องขังให้มีมาตรฐานสากล

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กฎกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามความใน มาตรา 58 ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ดังกล่าว ไม่พบว่ามีการบัญญัติรับรองสิทธิในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ของผู้ต้องขังไว้เพื่อการออกหนังสือกรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการรับทราบข่าวสารต่างๆเท่านั้น กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติของเรือนจำหรือทัณฑสถานต่างๆในการให้สิทธิผู้ต้องขังที่จะรับทราบข่าวสารต่างๆ จากภายนอกเรือนจำ

กรมราชทัณฑ์มีนโยบายให้ผู้ต้องขังมีโอกาสดูโทรทัศน์ วีดีโอ และฟังวิทยุบนเรือนนอนในเวลากลางคืน และเวลากลางวัน ในวันหยุดราชการเพื่อเป็นสวัสดิการให้ผู้ต้องขังได้รับสาระ

ความรู้ ความบันเทิงทำให้ผู้ต้องขังได้ผ่อนคลายความเครียดในการใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานไปได้บ้าง ควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของเรือนจำและทัณฑสถาน โดยมีการออกหนังสือกรมราชทัณฑ์ที่ ขธ. 0705/ว.8 เรื่องการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกในเรือนจำ และทัณฑสถาน ซึ่งได้กำหนดแนวทางปฏิบัติของเรือนจำหรือทัณฑสถานต่างๆ ไว้ดังนี้ ให้ผู้ต้องขังชมข่าวได้แต่ไม่ใช่ชมข่าวสด โดยจะอนุญาตให้ชมข่าวได้เฉพาะข่าวที่อัดเทปไว้ หลีกเลี่ยงมิให้ชมข่าวอาชญากรรมที่ร้ายแรง ข่าวก่อการจลาจล หรือการแหกคุกหลบหนี โดยให้เจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในช่วงที่สิทธิผู้ต้องขังได้ชมโทรทัศน์อย่างเสรี หากมีการรายงานข่าวด่วนให้เจ้าหน้าที่สามารถระงับการชมหรือเปลี่ยนช่องสถานีได้ทันที นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังมีโทรทัศน์และอุปกรณ์ หรือวัสดุต่อเนื่องดังกล่าวไว้เป็นสมบัติส่วนตัว ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวรุนแรงต่างๆ เพราะจะเป็นสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวเลียนแบบการกระทำนั้นได้ แต่รายการอื่นที่มีใช้รายการข่าวมีกำหนดสาระของรายการที่ให้ผู้ต้องขังชมรายการโทรทัศน์ วิดีโอเทป วีซีดีและดีวีดี โดยต้องคำนึงถึงคุณค่าในด้านความบันเทิง ด้านการศึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังจะได้รับ จัดให้มีการติดตั้งเครื่องรับโทรทัศน์สำหรับผู้ต้องขังบนเรือนนอน โรงเลี้ยงหรือที่อื่น ตามความเหมาะสม โดยอยู่ในดุลพินิจของเรือนจำและทัณฑสถาน และมีการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังปรับเปลี่ยนช่องสถานี รวมทั้งให้มีศูนย์ควบคุมรายการโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ควบคุมด้วย สำหรับกำหนดเวลาในการชมโทรทัศน์ในวันธรรมดา ให้เปิดตั้งแต่เวลาที่ผู้ต้องขังขึ้นเรือนนอนถึงเวลา 21.00 น. โดยตั้งแต่เวลาขึ้นเรือนนอนถึง 19.00 น. ให้ผู้ต้องขังชมโทรทัศน์หรือวีดีโอ จากนั้น เวลา 19.00 – 20.00 น. ชมข่าวที่อัดไว้ และเวลา 20.00 – 21.00 น. ให้ชมโทรทัศน์หรือวีดีโอ ส่วนวันหยุดราชการ ในช่วงเวลากลางวันให้ชมโทรทัศน์ได้ไม่เกิน 15.00 น. โดยเสรีแต่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ควบคุมรายการ ส่วนกลางคืนให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับวันธรรมดา ในส่วนของหนังสือพิมพ์อนุญาตให้ผู้ต้องขังอ่านหนังสือพิมพ์รายวันได้ โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานเป็นผู้จัดซื้อโดยใช้เงินสวัสดิการของผู้ต้องขัง แต่ต้องมีการตรวจสอบเนื้อหาข่าวก่อนที่จะให้ผู้ต้องขังอ่านโดยไม่ให้อ่านข่าวอาชญากรรมหรือข่าวที่มีลักษณะรุนแรงซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังกระทำการเลียนแบบได้ โดยหนังสือพิมพ์ที่จัดซื้อไว้ถูกจัดเก็บไว้ในห้องสมุดหรือสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังอ่านได้ง่าย และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังลักขโมย เล่นการพนันและแย่งกันอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ต้องขังให้อยู่ในดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน สามารถจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันเหตุเหล่านี้เพิ่มได้ตามความเหมาะสม อนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถมีและฟังข่าวแบบอัดได้เฉพาะเครื่องเล่นที่ไม่มีวิทยุเพื่อมิให้มีการลักลอบฟังข่าวสารต่างๆ ที่รายงานทางวิทยุ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถควบคุมได้

แนวทางปฏิบัติของเรือนจำดังกล่าวข้างต้นจึงให้ความคุ้มครองสิทธิในการรับทราบข่าวสารจากสื่อต่างๆ ของผู้ต้องขังพอสมควรสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับผู้ต้องขังของสหประชาชาติ แต่แนวทางปฏิบัติเรือนจำดังกล่าวมิใช่บทบัญญัติกฎหมาย

4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

ในการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังในการรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอก จากการศึกษาพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น กฎหมายรัฐธรรมนูญข้อ First Amendment ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการติดต่อสื่อสารจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไว้ นอกจากนี้ สมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Correctional Association) กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยม ผู้ต้องขังไว้ใน Standard ข้อ 23-6.1 ว่า สิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับนิตยสาร หนังสือพิมพ์ และข้อเขียนอื่นๆ ที่มีการจัดส่งถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้บทบัญญัติของ Standard ที่ 23-1.1 (กล่าวคือ ภายใต้บังคับของเรือนจำ และภายใต้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง)

กฎหมายสหรัฐอเมริกาให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในการรับข้อมูลข่าวสารจากโลกภายนอกผ่านสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ เท่าที่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ จึงมีข้อจำกัดสิทธิในการรับข้อมูลข่าวสารเช่นนี้อยู่บางประการ เช่น การห้ามมิให้อ่านหนังสือที่ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการกระตุ้นหรือก่อให้เกิดการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น หนังสือเกี่ยวกับการสร้างอาวุธ ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด หรือวิธีการหลบหนี และหนังสือประเภทหนังสือลามก ซึ่งหนังสือเหล่านี้จะถูกห้ามมิให้ผู้ต้องขังได้อ่าน โดยศาลพบว่า จุดเชื่อมต่อระหว่างการห้ามมิให้อ่านสิ่งพิมพ์ใดๆ กับสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเรือนจำมีความกังวลอยู่มากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย การรบกวนทางเพศและการแก้ไขฟื้นฟู

โดยปกติเจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจห้ามผู้ต้องขังมิให้รับหนังสือต่างๆ ที่เชื่อว่าจะกระตุ้นอารมณ์ ลามก เหยียดผิว หรือก่อให้เกิดการกระทำผิดอาชญากรรมหรือการกระทำที่ไม่ดีอื่นๆ เว้นแต่สิ่งพิมพ์นั้นส่งตรงจากสำนักพิมพ์ที่มีการตรวจสอบแล้ว การตรวจสอบสิ่งพิมพ์ต่างๆ ก่อนที่จะนำไปให้ผู้ต้องขังได้อ่าน ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้รับรองให้เจ้าหน้าที่เรือนจำกระทำได้โดยตัดสินวางหลักเกณฑ์ไว้หลายคดี ตัวอย่างเช่น คดี Bell v. Wolfish (1979) ศาลสูงเห็นว่าการห้ามผู้ต้องขังรับหนังสือปกแข็ง เว้นแต่ผู้ต้องขังได้รับหนังสือนั้นโดยตรงจากสำนักพิมพ์ สโมสรหนังสือหรือร้านหนังสือ เนื่องจากหนังสือบางลักษณะอาจจะถูกใช้เพื่อลักลอบนำสิ่งต้องห้าม เช่น ยาเสพติด อาวุธ เงิน เข้ามาในเรือนจำได้

อย่างไรก็ตาม ศาลในคดี Crofton v. Roe (1999) พบว่านโยบายเกี่ยวกับหนังสือนี้ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่ปฏิเสธสิทธิของผู้ต้องขังที่จะได้รับของขวัญเป็นหนังสือที่ส่งมาโดยเพื่อหรือครอบครัวจากสำนักพิมพ์

ในคดีระหว่าง Aikens v. Lash ศาลพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำต้องจัดให้มีกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมายในการตรวจสอบสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ถูกห้ามมิให้ส่งแก่ผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขังได้แก่

- (1) มีหนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ต้องขังเพื่อแจ้งการปฏิเสธสิ่งพิมพ์นั้นพร้อมทั้งเหตุผล
- (2) จะต้องให้โอกาสผู้ต้องขังในการคัดค้านการปฏิเสธและ
- (3) ต้องมีการทบทวนคำสั่งโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำคนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่คนเดิมที่ปฏิเสธสิ่งพิมพ์นั้นโดยทันที

เมื่อพิจารณากฎหมายสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับสิทธิในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาและกฎหมายราชทัณฑ์พบว่าการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้เป็นกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณากฎหมายไทยแล้วกลับไม่พบการบัญญัติรับรองไว้ ดังนั้น จึงควรนำแนวทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในการตรวจสอบสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ให้ชัดเจนว่าผู้ต้องขังมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ และกำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 58 เช่น ระยะเวลาในการรับชมข่าวสาร ประเภทของข่าวสารต่างๆ เนื้อของหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร เพื่อเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิดังกล่าวได้เพราะ ไม่มีการบัญญัติให้สิทธิไว้เป็นกฎหมาย